

# ԱՌԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի: Տարեկան գինն է 1 1/2, վեց ամսուանը 3/4 մէկտիկէ, կանխիկ, և հատը 30 փարա: Խմբագրութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մը. Կըրիս, Կ. պոլիս, Սմերիկան լայն:

ՀԱՏՈՐ 37.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՅՈՒՆԻՍԻՐ 1. 1884

Թիւ 1

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին բանն զոր փրկուած գերի մը ծախու առաւ: — Օրըստօրեայ օգնութիւն օրըստօրեայ կենաց: Թորոքաւորութիւն նոր տարւոյ համար: — Մեկնութիւն: — Քրիստոսի հին նուագարանը: — Եօթն մեծ խնդիրը: — Սուրբ գիրք և հին յիշատակարանը: — Ծանուցում: — Պիտանի խօսքեր: — Նոր տարի: — Քաղաքական լուրեր: — Ստակի զինեղը:

## ՍՈՒՍՔԻՆ ԲԱՆՆ ԶՈՐ ՓՐԿՈՒՄԾ ԳԵՐԻ ՄԸ ԾԱԽՈՒ ՍՈՒՍԻ

ՍՈՒՍԻ: շատ ժամանակ առաջ Հաւաքային Սմերիկայի մէջ հարուստ մարդ մը, որ Բրիտանիայէն էր, գերեւեց վաճառատնիքէն անցնելու ատեն տեսաւ կին մը որ բերուած էր ծախուելու: Կինն շատ անուր նստած էր, եւ անոր խղճալի վիճակը հարուստ մարդուն վրայ խորին տպաւորութիւն ըրաւ, և մարդը ծախու առաւ զնա և ազատ արձակեց: Նաեւ հարուստ մարդը չուզելով կինը ձեռնունայն արձակել, բաւական ժամանակ ապրելու դրամ տուաւ անոր: Արդ, ազատեալ գերին ինչ ըրաւ կը կարծէր: Կը կարծէր թէ նա միայն իւր ազատութեան վրայ ուրախանալով ուրիշ գերեաց թշուառ վիճակին վրայ անտարբեր մնաց: Ոչ, այնպէս չէր. կինն անմիջապէս զնաց գերեաց վաճառատնիքին ուր քիչ մ'առաջ կեցած էր ձեռնունայն կապուած, և ասքին անգին կը նայէր որ գերի մը գտնէ իւր քով գտնուած դրամով ազատելու: Հոն տեսաւ ծեր գերի կին մը որ պատին կը թնամ կը կենար: Ոչ ոք զթացած էր այն ողորմելի կնկան, բայց գերութեան նոր ազատուած կինը տեսնելով զնա ի դուր շարժեցաւ անոր վրայ, և գտնելով որ իւր ստակը բաւական էր ազատելու զնա, տուաւ դրամն և ազատեց կինը: Այսպէս այս երկու կանայք իրենց աղքատութեան վրայ ուրախանալով անցան դաշին գերեաց վաճառատնիքէն:

Բրիտանիայի ճշմարիտ ոգին այս է: Երբ դու ազատ ես, այլոց օգնէ, և ջանա քու ընկերներուդ շղթաներն արձակել:

## ՕՐԸՍՏՕՐԵԱՅ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԸՍՏՕՐԵԱՅ ԿԵՆՍՅ

Կեանքը, ինչպէս գիտենք, ինչ է մեծամեծ վտանգօք, միմեան հովիտներով եւ դժուարամտոյց սարերով: Բոլոր կենաց մէջ արեգակը միշտ պայծառ չծագեր. հարկ է որ ըլլան մէգ եւ մառախուղ եւ աղջամղջին գիշերներ: Ոչ ոք որ կը սկսի ապրիլ գիտէ թէ ինչ բաներ պիտի պատահին իրեն իւր կենացը մէջ, քանզի հազիւ կը գտնուին երկու մարդիկ որոց կենաց պատահարները եղած ըլլան նոյն կամ

նման: Բայց մեր ամենուս համար միմեան խիթարութիւն մը կայ, որ կեանքը կը բաղկանայ օրէի, եւ մեզ օգնութիւն կը տրուի օր ըստ օրէ: Այս նկատելու չենք մեր կեանքն իբրեւ ամբողջ, որպէս թէ անոր մէջ ամէն բան միանգամայն պիտի պատահի, ամէն պարտք միանգամայն պիտի կատարուի, այլ առնելու ենք կեանքը մասն առ մասն, եւ նկատելու ենք օրըստօրեայ միայն: Կարեւորագոյն բանն է սորվիլ լաւ ապրիլ օրըստօրէ, եւ միջոցները որ չնորհուած են մեզ՝ ընել օգտակար ամէն օր հաւատարմութեամբ եւ յաջողութեամբ, վասն զի այս օրերը որ առանձին առանձին կ'անցնին՝ կը կազմեն մեր ամբողջ կեանքը, եւ եթէ իւրաքանչիւր օր կ'անցնի բարեւ, ամբողջ կեանքն անցած կ'ըլլայ բարեւ: Այսպէս միայն կրնանք հասնիլ կենաց մեծ նպատակին: Խոստումը որ տրուեցաւ Իսրայելի, եւ որոյ փորձը տեսան Իսրայել եւ Աստուծոյ բոլոր որդիներն, այս է, «Բաւ ոյժդ քու օրերուդ չափ ըլլայ» (Բ. Օր. 1. 9. 25). Դիտելու արժանի է որ խոստումը ոչ թէ մեր կենաց տարիներուն, կամ ամիսներուն, կամ շաբաթներուն համար է, այլ մեր օրերուն համար: Որովհետեւ կենաց տառապանքը եւ նեղութիւններն օրըստօրեայ են, օրըստօրեայ ոյժը խոստացուած է:

Մինչ կը ցաւինք անցելոյն վրայ, և երկիւղ ունինք ապագային համար, մեծ վտանգ կայ թէ մոռնանք ներկայն յարումէ մեր դործելուն ասպարէզը: Նայելու ենք միայն թէ ինչպէս է մեր կեանքն այսօր, եւ բարերար օգնութիւն խոստացուած է մեզ ի վերուստ այն փորձութեանց և գործոց համար որ օրըստօրեայ են: Մարդուս իշխանութեան տակն է այն միջոցը միայն որոյ երկայնութիւնը քանի մը ժամ է: Վաղուին վրայ չունի մարդ իշխանութիւն: Այսպէս մարդուս հաւատարմութեան եւ յաջողութեան խնդիրը կապուած է սա խնդրոյն, «Կրնամ' այսօր աղէկ ապրիլ: Կրնամ' այս օրուսն խաչերը տանիլ: Կրնամ' անարտունջ համբերել այս օրուսն նեղութեանց: »

## ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Բարեկամ, անտարակոյս առաջադրած ես աւելի փոյթ եւ ժիր ըլլալ այս տարի: Յոյց ուրեմն ամէն օր թէ հաւատարիմ ես առաջադրութեանդ:

Եղիլ փոյթ եւ ժիր այսօր, վաղիւ եւ ջիր նոյնպիսի: Եթէ ի սկզբան տարւոյն ընես զայս քեզ գործ, ի վախճանի տարւոյն զարմանօք պիտի տեսնես որ կատարուած է գործ մը զոր, եթէ յառաջ ամբողջ տեսնէիր, պիտի խորհէիր, բայց առաջադրութիւնն ինքնին գործ կատարել չէ, եւ գործն օրէ յօր ձգելը գող է ժամանակին:

Ոչ ապաքէն նոյն բան է նաեւ բարերարական գործոց համար զորս կը բաղձաս ընել այլոց: Բաղձանքը միայն գործ չկատարել. բաղձանքը դրուելու է ի գործ: Նախ՝ բարերարական գործոց մէջ ըլլալու է ջանքն օրըստօրէ: Այսօր քաղցը խօսք մը, վաղիւ՝ օգնութեան ձեռն, միւս օր՝ դրամայ նպաստ մը: մերթ այսինչ, մերթ այն ինչ, բայց ամէն օր բան մը, ըստ պատահութեան: Վասն զի ոչ թէ մեծամեծ նպատակներ եւ կարեւոր ձեռնարկութիւններ են միայն որ կը թեթեւցուն վիշտեր, կը բառնան կարօտութիւններ, այլ վիշտեր կը թեթեւան հանապազորդ ծառայութեամբ անոնց որ, իրենց փրկչին պէս, ամէն օր բարիք կը գործեն:

Երկրորդ, եթէ դառնանք այն բաներուն որ աւելի կամ նուազ յաճախ մուտ ունին մարդկային կենաց մէջ, այսինքն՝ վշտաց և փորձութեանց, դարձեալ կը տեսնենք նոյն սկզբան ճշմարտութիւնը: Խոր տրտմութեան տակ կը հեծեմ, ծանր փորձութիւն կ'ընկճեմ՝ զքեզ: Սակայն չեմ կրնար համբերել դէժ մի օր. և, եթէ այսօր, վաղիւ եւս: Ոչ ապաքէն ունիս խոստումն ամէն օրուսն համար. «Բաւ ոյժդ քու օրերուդ չափ ըլլայ: » Քան զայս աւելի ինչ կ'ուզես:

Ապագային համար նաեւ սորվէ նոյն դասը: «Մեր հանապազորդ հացը տուր մեզ այսօր,» կ'ըսէ Տէրունական աղօթքը: Չպատուիրեր մեզ Տէրը խնդրել տարուան պաշարը, ոչ ամսուան և ոչ շաբաթուան: Տէրը կը սորվեցնէ մեզ ըսել, «Տուր մեզ այս օր մեր այս առուր հացը:» Ապաւինինք անոր այսօր, և այս բաւական է: Թող վաղիւն հոգայ վտան իւր: Ապաւինութեան դասն առած չեն անոնք որ անձկութեամբ կը նետեն իրենց հաւիքը: քան այս օրուսն սահմանն անդը:

Այո՛, բարեկամ, օր ըստ օրէ խաղալու ես յառաջ բոլոր տարին: Օրուսն ճշմարիտ և մաքուր ուրախութիւնները վայելէ որչափ կարող ես: Եւ ամէն ջան դիր ի գործ ընել այսօր

ինչ որ պիտի ընես քեզ և այլոց համար: Չանա նաեւ՝ տանել այս օրուսն բեռն հանգարտութեամբ, համբերել այս օրուսն վշտաց արութեամբ: Վաղիւ չէ ի հաշուի:

Բարեկամք, եթէ այսպէս վարուիք, ուրախութիւնն և գոհութիւնը, զոր ամէն օր պիտի բերէ ձեզ, պիտի ընեն, եւ կը մաղթենք որ ընեն, ձեզ այս տարին ԵՐԱՅՆԻԿ ՆՈՐ ՏԱՐԻ:

## ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

«Չարաշուքը իւր անօրէնութիւնները պիտի բռնէ, եւ անիկա իւր փոքին չաւանդէ պիտի բռնէ: Անիկա առանց իրաւոր պիտի մեռնէ, եւ իւր փոք յիշարութեամբ պիտի մեռնէ» (Սաղ. Ե. 22, 25):

Չար մարդուն անգաղութիւնները կը բռնեն զնա. այնպէս որ չարագործը կ'ըլլայ գերի իւր անգաղութիւններուն, եւ չկրնար ազատիլ անոնց չար հետեւողքն: Հեշտութիւնը կը պատժեն զանոնք որ առանց տեղի կու տան: Այսպիսիք կը բերեն շատ անգամ իրենց վրայ մարմնոյ եւ մտաց այնպիսի վիշտեր, որ, մինչ դեռ երկրի վրայ են, դժոխքի մէջ են: Պիտի մեռնին առանց օգտելու աղքատութիւններէ, եւ անոնց վախճանը պիտի ըլլայ յիմարի վախճան: «Մորթիլ» թարգմանուած բառը կը նշանակէ, ըստ բնագրին, «ապշիլ» «ստանիլ», այսինքն՝ ըստ այսմ բառի չարագործը գլորելով պիտի մոռնէ գերեզմանն:

## ՔՐԻՍՏՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒՍԻՐԱՆԸ

ԵՒ ԿԱՄ

## Ո՛ ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՔԱՂՏՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

### ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

#### ՀԻՆ ՆՈՒԱԳԱՐԱՆԸ

Լոնտոնի աննշան եւ աղքատ թաղի մը նեղ եւ աղտոյի փողոցներէն միայն մէջ կար հին եւ անշուք տուն մը, որոյ սենեակները վարձու կը տրուէին աղքատ օտարականաց: Այս տան (\*) առատապէս տակ փոքրիկ խոցի մը մէջ կ'երգուէր արկղ (օրկան) կոչուած նուագարանաւ սա ծանօթ երգին եղանակը, «Ո՛ Հայրենիք, քաղցը Հայրենիք:» Բայց այսպիսի երգ մը օտար էր թէ այն տան եւ թէ հոն բնակչներուն, որ հաճոյք չէին կըրնար զգալ անիկ, քանզի չէին տեղեակ

(\*) Ծանօթութիւն. — Եւրոպա եւ Անգղիա առնեն ընդհանրապէս մեծ եւ բարձր են, եւ իւրաքանչիւր յարկի վրայ կը բնակին այլեայլ ընտանիք, քանզի յարկերը բաժնուած են մաս մաս իրեւ ուրոյն տունը առանձին դուռներով, որ կը բացուին յարկը հանող սանդղին զուլսը: Տան բնակիչները փողոցի մեծ դուռնէն մտնելով, սանդղէն վեր կ'ելլեն իրենց յարկը, եւ կը մտնեն յատկ դուռնէն իրենց բնակարանը: Յայտնի է թէ այսպիսի տան մը վերնայարկը շատ դժուարութիւններ ունի, մոռ սանդղին այնչափ աստիճաններն ամէն օր ելլելու իշխելու աշխատանքը, եւ ուրիշ դժուարութիւններ: Ուստի եւ ընդհանրապէս շատ արքայ մարդիկ կը բնակին այն տուններուն վերի յարկը, մանաւանդ վերնագոյն յարկը որ առաստաղին տակ է եւ գոր առ մեզ ուսմիտէն սովորութիւն է — Կոչել:

ընտանեկան քաղցրութեան, եւ բարեպաշտ գերդաստանի մը երջանկութեանը: Թաղին փողոցներն այնպէս նեղ եւ աղտոտ էին, եւ տուններն արեւ չտեսնելով այնպէս խոնավ, որ այն թաղը բնակիչներն էին ընդհանրապէս այնպիսի աղքատ օտարականներ, որ, անկողին անգամ չունենալով, կը պառկէին տախտակներու վրայ, եւ համարելով թէ ընտանեկան հաճոյք իրենց համար չեն, էին միշտ թշուառ:

Գիշեր մը վերայիշեալ փոքր խուցին մէջ, թէպէտ շատ ուշ էր, ճրագը գրեթէ սպառած, եւ վառարանին կրակը մարելու մօտ, յիշեալ եղանակը, «Ո՛հ հայրենիք, քաղցր հայրենիք,» կ'երգուէր անընդհատ այն նուագարանը:

Եթէ ոք հետաքրքրութեան համար ելլէր այն տան վերնայարկը, եւ մտնէր այն փոքրիկ սենեակին առաստաղին տակ, կը տեսնէր զուարթ ծերունի մը որ առանձին նստած, աչքը նուագարանին վրայ, անգագար կը դարձունէր անոր դատարկը, քանզի այս միայն բաւական է այնպիսի նուագարան մը հնչեցունելու: Ծերունւոյն անունն էր Թրէֆի, անոք, անօգնական մարդ մը, քանզի ազգականք նորա փոխուած էին յաշխարհէս, եւ ծանօթ չունէր ամենեւին. անոր մի միայն բարեկամն էր երկրի վրայ իւր հին նուագարանը:

Ծերացեալ Թրէֆի իւր բոլոր սէրը եւ փափաքը տուած էր իւր այս հասակին մէջ այն հին նուագարանին, թէպէտ գիտէր թէ անոր գործածութեան դարն արդէն անցած էր: Շատ անգամ, կ'ըսէր, «Նուագարանս ինձ կը նմանի, երկուքս եւս ժամանակն անցած է:» Չայս կ'ըսէր Թրէֆի, վստիկ գիտած էր որ, մինչ կ'անցնէր փողոցներէն նուագարանը հնչեցունելով քանի մը գազէկան շահելու համար, միտ զնոյ շատ քիչ կը գտնուէր. ամէն մարդ կ'անցնէր կ'երթար:

Օր մը, որոյ պատմութիւնը պիտի ընենք հոս, Թրէֆի քան զսովորականն աւելի տխուր էր: Շատ ցուրտ էր, կը փչէր սառտիկ հով, միով բանիւ՝ բոլոր բնութիւնը կը թուէր տրտում եւ վշտահար: Թրէֆիի բարակ վերարկուն զոր շատ տարիներէ հետէ կը հագնէր՝ այնպէս մաշած էր որ անոր թեւերը կրնային համարուիլ. ուստի թշուառ ծերունին սկըսաւ մտիլ եւ դողալ, բայց եւ այնպէս քանի մը փող առնելով համար ստիպեալ էր հնչեցունել նուագարանը՝ փողոցներուն անկիւնները կենալով, այնպէս երկար որ սկսան ցուրտէն թմրել մատուցները:

Թրէֆի նուագարանը ոչ միայն հին էր, եւ իրեւ նուագարան արդէն գրեթէ խափանուած, այլ եւ ունէր չորս եղանակ երգին, «Ո՛հ հայրենիք, քաղցր հայրենիք»: Գրան միւս եղանակներն աւելի կը սիրէր զայս Թրէֆի, ուստի երբ, հնչեցունելով կարգաւ եղանակները որ անոր դրամագլուխն էին, կու գար իւր սիրելի եղանակին, «Ո՛հ հայրենիք, քաղցր հայրենիք,» կը սկսէր ծանր ծանր դարձունել արկղը որպէս զի երկայն տեսէր եղանակը: Այն ցուրտ օրն եւս այսպէս ընելով կը հնչեցունէր փողոցները, բայց ոչ ոք միտ կը գնէր Թրէֆիի եւ ոչ անոր նուագարանին: Արդարեւ փոքր աղայք խռնեցան զնովաւ, եւ կը խնդրէին լսել անկէ այս ինչ կամ այն ինչ եղանակը, բայց Թրէֆի որ այն եղանակաց անունն անգամ լսած չէր՝ մընաց տարակուսեալ, եւ համարելով թէ անոնք այն երգին եղանակն են, «Ո՛հ հայրենիք, քաղցր հայրենիք,» չախորժեցին, գնաց ուրիշ փողոց մը, եւ այն ինչ սկսած էր հնչեցունել նուագարանը, մարդ մը դուրս հանելով գլուխը պատուհանէն ըսաւ ցամաք, «Նուագածու, ի՛նչ ե-

կած ես հոս ծանձրացունել զմեզ, գնա՛ ուրիշ տեղ:» Թշուառ ծերունին լսելով զայս, առաւ նուագարանը եւ ցուրտէն դուրս գնաց: Ուրիշ զանազան փողոցներէ անցնելով, ըսաւ, «Ո՛վ ծերունի, հոս նուագել արգելեալ է, գնա՛ ուրիշ փողոց:»

Թրէֆի կը նուաղէր անօթութեան, քանզի դեռ պատառ մը հաց դրած չէր բերանը. տասը փող չունէր գրպանը որ հաց մը առնուր: Տիկին մը որ կ'անցնէր այն փողոցէն՝ տեսաւ ծերունին, եւ գլխով տուաւ անոր քանն փող: Օրն ի բուն փողոց փողոց պտտելով իւր սովորական չորս եղանակները կրկին եւ կրկին նուագելէն ետքը, ահա այս քան փողը միայն շահեցաւ տառապեալն Թրէֆի: Տեսնելով թէ արեւը մոտեցու մօտ էր եւ նուագարանը հնչեցունելով բան չահելու յոյս չկար, որոշեց թողուլ երթալ իւր սենեակը: Ուստի այն քան փողով զոր առաւ կ'ընթերցէր հաց մը գնելով՝ եկաւ դժուարութեամբ տուն եւ մտաւ իւր անոց սենեակը: Մեծ վարանման եւ տաքնապի մէջ էր այն գիշերը, ինք ծեր եւ անկար էր, նուագարանը հին, նուագարանին տեսակը խափանուած, եղանակները մարդոց ականջին անտարբէր, այս ամէնը բաւական անձկութիւն կու տային անոր: Մահաւանդ երբ կը յիշէր թէ ինչպէս այն օրերը մինչ նոր գնած էր նուագարանը, մարդիկ կը խոնէին ուր եւ երթար, եւ անոր լսելով կը լսէին եղանակներն, աւելի կը սաստկանար սրտին տագնապը: Բայց ի՛նչ կրնար ընել. այն օրերուն վրայ գրեթէ դար մը անցած էր, հին ձեւերը փոխուած էին, հին եղանակները խափանուած, եւ նորեր յորինուած. կամայ ակամայ գոհ ըլլալու էր իւր վիճակէն:

Թրէֆի այս խորհուրդներով կ'աշխատէր գիշերուան համար քիչ մը կրակ վառել ածխոյ մանր մանր կտորներով: Կրակը վառելէն ետքը տաքոց իւր երեկուցէն մնացած թէյը, եւ անոր լսելով լսեց հացովը զոր գնած էր: Այսպէս քիչ մը կ'ազդուրելով, սրտին նեղութիւնը փարատելու համար սկսաւ հնչեցունել նուագարանը, քանզի անգէտ էր քան զայն լաւագոյն մտիւթարչի որ սիրովէր գինը: Իւր չորս եղանակները կրկնելով կը զուարճանար, մանաւանդ որ չկար ոք անոր քով որ ըսէր, «Այդ եղանակները խափանուած են, ատոնց դարն անցած է:» Ընդհակառակն ունէր այն գիշեր այն եղանակներէն անորոք ունկնդիր մը, որուն անգէտ էր ինք, այսինքն՝ աղքատ եւ որբ պատանի մը՝ Գրիսթի առնուն, որ այն գիշեր պատասպարուելու համար մտած էր այն տունը եւ քարէ սանդղին վրայ կը պառկէր: Գրիսթի լսելով նուագարանին ձայնը՝ եղաւ վեր, գնաց Թրէֆիի սենեակին առջեւ եւ մտիկ կ'ընէր ուղադրութեամբ: Երբ Թրէֆի, առանձին երեք եղանակները կարգաւ նուագելէն ետքը, եկաւ չորրորդին, «Ո՛հ հայրենիք, քաղցր հայրենիք,» Գրիսթի սկսաւ աւելի ուշով միտ գնել եղանակին: Վստի զի այն երգը վերջին երգն էր զոր դեռ երեք ամիս առաջ անոր մայրը մահուան անկողին մէջ երգած էր: Երբ Գրիսթի լսեց այս եղանակը, յանկարծ նկարուեցաւ անոր մտաց տաքեւ այն մահուան տխուր եւ սրտեղծ ժամը: Իւր թէ կը տեսնէր անգարդ սենեակն ուր պառկած էր մայրը, կը գիտէր անոր թախաճեղ գէպը, կը լսէր անոր հեծութիւնը եւ այս երգը զոր կ'երգէր նա հրեշտակային քաղցրութեամբ, մինչ գողգոթն ձեռքը կը գրգռէր իւր սիրելի որդեակը Գրիսթի: Գրիսթի յիշեց մանաւանդ մօրը սա վերջին խօսքը, զոր ըսելով աւանգած էր հագին. «Գրիսթի, ահա կ'երթ ամ հայրենիքս, կ'երթամ

քաղցր հայրենիքս, վերին հայրենիքս, սիրուն հայրենիքս:»

Գրիսթիի կեանքն, անոր մօրը մահուանէն մինչեւ այն օրը, ցաւօք եւ հեծուութեամբ անցած էր: Պատանին կեանք չէր համարեր այն կեանքը զոր անցուցած էր առանց մօր, քանզի յորմէ հետէ մեռած էր մայրը, Գրիսթի չխնդաց երբէք: Ուրչափ եւ կ'աշխատէր իւր հացը հայրենիքի իւր մօրը պատուէրին համեմատ, շատ անգամ կը հառաչէր ըսելով, «Իսթ, երանի՛ թէ ես եւս երթայի այն քաղցր օթեանն իմ մօրս քով:» Այս երեկոյ առաւել եւս զօրացաւ Գրիսթիի այս բաղձանքը, երբ լսեց իւր մօրը սիրելի երգին եղանակը:

Ուրվէտեւ գիշերը շատ անցած էր, ծերունին դարձեցաւ նուագարանը, եւ Գրիսթի մեղմով վար խնդելով սանդղէն, եւ գնելով գլուխը սանդղին քարէ աստիճաններէն միայն վրայ, ննջեց: Երազին մէջ տեսաւ մայրը որ կ'ըսէր անոր, «Վերթի, ես հանգեայ իմ քաղցր հայրենիքս, յօթեանս արգարոց. այսուհետեւ գերծ եմ ամէն ցաւէ եւ նեղութենէ: Ես անոր նման գեղեցիկ բնակարան չկայ:»

Պիտի շարժանքով

ԵՕԹԵՆ ՄԵԾ ԽՆԴԻՐՔ

Գերմանիոյ երեւելի գիտնականն էր մին մօտեքս հրատարակած է գիրք մը, ուր կը խօսի զգայարանաց միջոցաւ ստացուած գիտութեան սահմանադրութեան վրայ: Եօթը խնդրեք կան, կ'ըսէ, զորս գիտունք չեն կարող լուծել:

Նախ թէ ինչպէս յառաջ եկան նիւթը եւ անոր զօրութիւնները, ինքնագոյն են թէ ստեղծեալ: Կան ոչ սակաւ փաստք որ կը ցուցնեն թէ անոնք չեն ինքնագոյն եւ յաւիտեանական: Բայց բնական գիտութիւնը չկրնար ցուցնել թէ ինչպէս գոյն անոնք եւ ինչ են: Ուստի է ձգտականութեան օրէնքը: Աշխարհք որ գոյն չէին միշտ գոյ, ունին սկիզբն, եւ այս կը ցուցուի շատ կերպով:

2. Ինչ է շարժման աղբիւրը: Ո՞վ կըրնայ ըսել թէ անշարժ նիւթն ինչպէս եղաւ շարժուն:

3. Ուստի է կեանք: Ստոյգ է թէ էր ժամանակ երբ կեանք չկար երկրի վրայ: Ինչպէս սկսաւ: Ինչպէս անկենդան նիւթը եղաւ կենսունոր: Երեւելի գիտունք անգամ կը խոստովանին թէ այս հարցմանց պատասխանել անհնար է: Ինքնածնութիւնը բոլորովին առանց սպասուցի է:

4. Շատ ապացոյցներ կան թէ բնութեան մէջ միջոցներ կը գործածուին վախճաններ յառաջ բերելու: Արդ, ի՛նչպէս կրնան վախճաններու համեմատ միջոցներ ընտրուիլ առանց բանականութեան: Միտքը կամ բանականութիւնը միայն կրնայ գործածել բնական զօրութիւնները յառաջ բերելու համար այնպիսի արդիւնք զորս միտքը յառաջագոյն կը տեսնէ եւ կը գիտէ: Չայս կը տեսնենք մարդոց բոլոր գործերուն մէջ: Միթէ գիրք կրնայ տպուիլ կամ չտպուիլ շինուիլ, եթէ միտք մը չգործածէ բնական զօրութիւններն համեմատ իւր նպատակին: Չմտացական ի՛նչպէս կրնայ իմացականութիւն յառաջ գալ:

5. Նիւթական զգացողութիւնն ի՛նչպէս կրնայ փոխուիլ մտաւոր ըմբռնման: Կը տեսնենք փոփոխութիւններ շրջապատ միայն: Ինչեւ ուղեղը, եւ կ'ենթադրենք թէ ուղեղին մասնիկներուն գրից մէջ եւս կ'ըլլան փոփոխութիւններ, բայց մտաց ըմբռնել կամ իմանալն այս չէ: Ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ զգայնութեան գործարանաց վրայ եղած այն փոփոխութիւններով եւս կը տեսնեմ, կը լսեմ, կ'առնում հոտ, համ եւ աղբւն: Յայտն է գաղտնիքը զոր գիտութիւնը չէ կարող հաշուել:

6. Անլուծանելի խնդիր է նաեւ թէ ուստի՞ է տրամաբանօրէն խորհիլ եւ յօդաւոր ձայնել խօսիլ: Ինչպէս կրնան կոյր, անբան եւ անխօս զօրութիւնք նիւթայ տալ խորհիլ իբրեւ Պլատոն եւ խօսիլ իբրեւ Դիմաթենէս: Խորհող մարդուն Առաջին պատճառը միթէ չունիք խորհուրդ:

7. Ի՛նչ է անձնիշխանութիւն: Մարդուն անձնիշխանութիւն, այսինքն ազատ կամք: Նիւթը կամ բնական զօրութիւնք չունին զայս: Ի՛նչպէս ստացաւ մարդ այս կարողութիւնը զոր չունին, ոչ նիւթը եւ ոչ բնական զօրութիւնք:

Հաւատաւ յԱստուած, եւ բոլոր այս խնդիրք կը լուծուին խիղիւր: Մի ճանչնար Առաջին պատճառ Իմացական, այն ամէնը կը մնայ անլուծ: Անբերելի Ստուած յայտնի կը տեսնուի երեւելիօք, եւ այնու օր ծանօթ է մարդուս վրայ:

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔ ԵՒ ՀԻՆ ՅԻՇՍԱԿԱՐԱՆՔ

1.

Անուանի Անգլիացի աստեղագէտը Սըր Ճօն Հէրշէլ, որ իւր ընդարձակ եւ հաստատահիմն գիտութեանը պատճառաւ արժանացած էր Եւրոպայի այլեւայլ երկիրներուն երեւելի գիտնաց հիացման եւ բարեկամութեան, իւր գրութեաններէն միոյն մէջ կ'ըսէ, «Ամէն մարդկային գիւտ կը թուի նպատակը միշտ ի հաստատութիւն ճշմարտութեանց պարունակելոց ի Սուրբ գիրս»: Գլխաւոր խմբագիրն Իսթիքէնպէն անուն հոգակաւոր թերթին որ կը հրատարակուի ի Նիւ Եորք, քաջ հմուտ է Ասորեստանի հնութեանց: Մօտեքս սա գրեց յօդուած մը ուր կը ցուցնէ թէ նորագոյն գիւտք որ եղան յԱսորեստան, ի Քաղդէա եւ յԵգիպտոս՝ ինչ արդիւնք յառաջ բերին ի նպատակ պատմութեանց զորս կը յիշեն Երբայեցոց մատենք:

Պատմութիւն Յայն գիւցազանց որ յառաջ քան զԱգամեմնոն, կ'ըսէ յօդուածը, եթէ կային այնպիսի գիւցազանքներ, կորուած է: Այն գիւցազանք մոռցուեցան իսպառ, եւ եթէ մնացած եւս է անոնց վրայ յիշատակ մը, մնացած է Յուդեական աղօտ գիւցազանքներուն մէջ ուր կը յիշուին նոքա առասպելաբար իբրեւ կիտաւոսութեան: Մատենք, քան զՀին կտակարանն հնագոյնք, եթէ եղան երբէք, թաղուած, կորուած եւ մոռցուած են: Բայ ի գրութեանց վերջին մարդարէներէն մօտեց, մնացեալ մօտ չին կտակարանին յառաջ է ժամանակաւ քան ամէն հին պատմութիւն որ այս դարուն սկիզբը ծանօթ էր: Հին կտակարանին պատմութիւնները հաստատուելու համար չկային ժամանակակից վրայութիւնք: Հին եւ բազմադարեան պատմութեան համար, ոչ իսրայէլի ազգին միայն, այլ եւ ուրիշ մեծամեծ ազգաց եւ հզօր տէրութեանց որ յարեան եւ ինկան մինչ Յուդաստան դեռ չունէր գիր եւ գրութիւն, վաւերական այն պատմութիւնք են միայն որ կան Աստուածաշունչ մատենաներուն մէջ: Ինչ որ գիտէին Յայնք եգիպտոսի, Ասորեստանի եւ Բաբելոնի պատմութեան վրայ, ժողոված էին գիրաւորականութեամբ գարեբով յետոյ քան պատմութեան անցից եւ գործոց թուականը:

Սուրբ գրոց մէջ պատմութեաններն իրենց մեծ հնութեանը պատճառաւ կը մնային առանց հաստատութեան: Ի հաստատուել զնոսա չկար ուրիշ պատմութիւն կամ աւանդութիւն, բայց միայն երկու կամ երեք յետին Յայն պատմագրաց անըստոյգ գրութեանք, որ հերքում են մանաւանդ իրարու քան ճշմարիտ պատմութիւն: Գնահատեք կը գտնուի ըստ քանց: Կը մերժեն, կ'ուրիշ խօսեն, կը պնդեն թէ ինչ որ Սուրբ գիրք կը պատմեն՝ չեն հա-

ւատարի, վասն զի հակառակ են պատմելոցն ի Գնեմոսինէ կամ ի Սինիդոսէ. յարգ կ'ընծայէին Յոյն մատենագրաց, իսկ զԵբրայեցիս կը խոտէին, եւ այսպիսի վճռոց դէմ ստույգ եւ վերջին պատասխան մը հնարաւոր չէր:

Բայց վերջին կէս դարը փոխեց այս ամէնը: Յիսուս տարի է որ Եգիպտոս սկսաւ բանալ իւր թագաւորներուն ժամանակակից յիշատակարանները: Երեսուն տարի կայ յորմէ հետէ Տիգրանի եւ Եփրատայ հովտին մայրաքաղաքներն եկան յայտ, անոնց լեզուին կնիքը բացուեցաւ: Պատմական երկայն արձանագրութիւնք, Եգիպտոսէ՝ սակաւք, Ասորեստանէ՝ բազումք, գտնուեցան. արձանագրութիւնք՝ որ դրուած են առ կենդանութեամբ եւ հրամանաւ թագաւորաց որոց գործերը կ'աւանդեն, եւ են ժամանակակից տարեգիրք որոց պատմական արժանահաւատութիւնն աներկբայելի է, բայց ի մարդահաճութեան կամ անապատութեան գոյնէն որ պարտութիւնը կը ներկէ յաղթութեան սեպուրիւ: Յիսուս ամօք յառաջ քննիչք կը տարակուսէին թէ եղած էր երբեք Ասորեստանի թագաւոր մը Սարկոն անուն որ մի անգամ եւեթ կը յիշուի ի Սուրբ գիրս: Բայց հիմա գիտնեք Սարկոնեան ամբողջ հարստութեան պատմութիւնը, եւ ունինք մանր արձանագրութիւն մը ի նոյն ինքն Սարկոնէ, թէ ուր կ'աւանդուի զորք նորա տարուէ տարի ցորչափ կը թագաւորէր նա Ասորեստանի վերայ: Այս արձանագրութիւնն է արժանի հաւատարմութեան: Ինչպէս ըսինք, կը պատմէ ինքն Սարկոն կամ անոր պատմաբանը, նոյնը կրնայ ըսուիլ նաեւ Ասորեստանի թագաւորաց ուրիշ արձանագրութիւններուն համար:

Իմ նպատակս այս յօդուածին մէջ է տալ քանի մը օրինակ՝ ցուցնելու համար թէ ինչպէս հին պատմական մնացորդք կը հաստատեն Սուրբ գրոց պատմութիւնը, Դիոմամբ կը թողնենք արարչագործութեան պատմութիւնը, եւ ինչ որ կը վերաբերի զիպոյց որ կատարուած են յառաջ քան զպատմութիւն աղգաց: Այս գիպաց վրայ թէ եւ շատ խօսած են հնոյն Բաբելոնի վիպասանք, բայց չկայ պատմական աղագոյց այն դէպքերն հաստատելու: Հոս կը յիշենք միայն զմանաւ այն բազմութիւն վիպասութիւններէն որ կը հաստատեն Սուրբ գրոց պատմութիւնը:

Շատ տարիներ չեն որ ոմանք կը պնդէին թէ Մովսէս չէր կրնար գրած ըլլալ Օրինաց գիրքը, եւ կամ Տաանաբանայն, վասն զի անտոնեն գիր եւ գայրութիւն դեռ հնարուած չէին: [Վրդէր մանաւանդ կը պնդէր զայս:] Բայց հիմա ունինք շատ աղագոյցներ թէ Եգիպտացոց մէջ մեհենական նշաններով, եւ Ասորեստանցոց մէջ վանկերով գրել, բազմօք յառաջ քան զՄովսէս, նա եւ քան զԱբրահամ իսկ, ծածկէր առհասարակ. նա մանաւանդ, այս վերջին քան տարուան մէջ, գիտունք իմանով քննեցին զպատմութիւն փրկանիական գրոց զոր երրայեցիք կը գործածէին: Գիտունք կ'ընդունին հիմա առհասարակ թէ այս գիրը գործածուիլ սկսաւ երբ Հովիւ թագաւորը արշաւեցին յԵգիպտոս չորս կամ հինգ դար յառաջ քան զՄովսէս: Այս նիւթը քննողներուն վերջինը եղաւ Իսահակ Թէյլըր, որ եւ այս տարուան վերջին կիսուն հրատարակեց գիրք մը ուր կ'ու տայ մեզ իւր երկայն եւ մտադիր հետազոտութեանց արդիւնքը: «Աբուբեքի սկզբան թուականը,» կ'ըսէ, «հիմա բաւական որոշ հասկցուած է, այսինքն թէ սկսած է ի մէջ քսաներորդ երրորդ եւ եօթներորդ դարոց նախ քան զԲրիտանոս նորդ ինձ կը թուի թէ չկայ պատճառ չընդունելու, դէպք հա-

ւանականագէտ, թուականը զոր Բուժ կ'առաջարկէ, այն է իւր իննեւտասն դար յառաջ քան զԲ. 1» [Մեթոտի հեղինակը կ'ըսէ թէ այսուբեք ծանօթ էր 5,000 տարի առաջ, այսինքն՝ 1,500 տարի յառաջ քան զՄովսէս: Տես «Գնեմոսին Մեթոտի վրայ,» էջ, 84:] Առ Մովսիսի գիր չգրած նուեւն առաքիւթիւնը վերցած է ուրեմն:

Հակասական կը թուէր ոմանք այն որ Ծննդոց տառերորդ գլխոյն մէջ ըսուած է, թէ Բաբելոնի ժողովուրդը սերունդ էր Քամայ՝ Նեբրովմա. եւ այլուր՝ թէ կը սերէր ի Սեմայ՝ Ասորիւ: Բայց արձանագրութիւնք որ կան Բրիտանական մուսարանին մէջ՝ կը ցուցնեն հիմա ըստ բաւականին, թէ երկու ցեղք զաղուց հետէ բռնած էին այն երկիրը. մին՝ բուն սեմական, միւսը՝ թաւգոյն, ոչ-սեմական, հնագոյն քան զառաջինն, բոլորովին տարբեր ի նմանէ ոչ լեզուաւ միայն, այլ եւ գիմք, եւ էր այն ցեղէն զոր Գիրքը կը կոչէ «Որդիս Քամայ»։ Այս դժուարութիւնն եւս բոլորովին վերցած է:

Քանի մը տարի առաջ գրեթէ անհաւատարի կը թուէր Եղամայ եւ Բաբելոնի չորս թագաւորաց պատերազմին պատմութիւնը Ծննդոց գիրքին մէջ, այն է Քոդուգոմմորայ, Արիմադայ, Ամրափեւայ եւ Դեաադայ, Սոգոմի եւ Դաափի հինգ թագաւորաց դէմ: Յիշատակարանք կը հաստատեն նաեւ զայս, ըսելով թէ ճիշդ այն ժամանակ Եղամայը (Մարք) կը տիրէին Բաբելոնի. կ'ըսեն նաեւ թէ Դոմմեր էր անուն Եղամայի աստուծոյ մը, ուստի Քոդուգոմմոր (ըստ բնագրին՝ Քեդորդամմեր) կը նշանակէ պաշտող Դոմմերայ: Նոյնպէս զԱրիմադ կը գտնենք յիշուած արձանագրութեանց մէջ իբրեւ արքայ Եղամարայ, եւ կ'ըսուի թէ հայր սորա կը կոչուէր Քեդորմարադ, եւ հաւը՝ Սիմիթիլիակ: Դարձեալ կը կարդանք հոն թէ եւս աւելի յառաջ Բաբելացիք արշաւած էին յափուեն Միջերկրական ծովուն: Այսպէս ամէն դժուարութիւն վերցած, եւ պատմութիւնը հաստատուած է:

Կ'ըսուի Սուրբ գրոց մէջ, թէ Աբրահամ եկաւ Քաղդէացոց Ուր քաղաքէն: Այս քաղաքը յիշուած չէ ուրիշ տեղ բայց միայն ի պատմութեան Ծննդոց, եւ հին աւանդութիւն մը կը դնէր Ուր քաղաքն այնպիսի տեղ մը ուր եմթագրեւ զմա անհնար էր: Հիմա արձանագրութեանց մէջ կը գտնենք թէ Ուր էր երկրորդ մայրաքաղաք Բաբելոնի, եւ թէ էր նշանաւոր, իբրեւ պաշտօնատեղի լուսնի: Ուր թագաւորներէն իբր երկուտասանից անուանեցին կան յիշուած, յորոց մին էր Քեդորմարադ, հայր Արիմադայ որ յիշուեցաւ վերագոյն, Բրիտանական մուսարանին մէջ կան երկու կնիք Ուրցի աղանակական յառաջ քան զԱբրահամ, եւ կը կրեն գրովմալ Ուրոյ առաջին երկու թագաւորաց անունները: Այսպէս ցուցուած է թէ Սուրբ գրոց աշխարհագրութիւնը եւս չէ կեղծիք:

Ծ ԱՆ ՈՒՅՈՒՄ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Կ. պոլսոյ բարեպաշտօն հասարակութեան թէ կիրակի օրերը ըստ Թուրքաց ժամն ծին, Թուրքերէն լեզուաւ հոգեւոր պաշտօն պիտի կատարուի եւ Սուրբ գրոց դաս պիտի տրուի Կէտիք փաշա, Հայոց եկեղեցոյ մօտ, 24 թիւ սօգադ, 24 թիւ տունը:

Անոնք որ կը փախան Սասունոյ խօսքին քարոզութիւնը լսել, սիրով կը հրաւիրուին յիշեալ տունը:

ՅՈՒՂԱՆԵՍ ՄԻՔՍԻՉԵԱՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻ Կէտիկ փաշա, դեկ. 25, 1883

ՊԻՏԱՆԻ ԽՕՍԻԵՐ

Բարիք գործելու արտօնութիւնը մի կորուսեցնէր, զի գործը պտուղ է, իսկ խօսքը տերեւ միայն:

Առաւել ցաւագին է անու լինել ի ծերութեան քան չուսանիլ ի մանկութեան:

Նա որ լաւ է եւ կը շարունակէ լաւութեան մէջ, անտարակոյս պիտի լինի լաւագոյն, իսկ նա որ յոռի է, եւ չթողուր իւր ճամբան պիտի լինի յոռեգոյն. զի մեղք, առաքիւթիւն, եւ ժամանակ երբէք չեն մնար սնչարժ:

Նա որ ունի սակաւ, եւ պէտքերն են սակաւագոյն, ընչեղագոյն է քան զնա՝ որ ունի յոյժ եւ կը բաղձայ ստանալ զառաւելագոյն:

Իշխէ բնաւորութեանդ վերայ վաղագոյն քան զիշխել նորա քս վերայ:

Որպէս խտտաւէտ մարգագետիններ առնանոց՝ նոյնպէս խմաստութիւն ճարակ է մտաց անոց:

Ծուլութիւն կարապետ է թշուառութեան եւ պատճառ ամենայն շարութեան:

Ընկերութեանց մէջ յաճախ խորհիլ, դուռ ուրեք խօսիլ, եւ խօսիլ խորհելով, է արահետ որ կ'առաջնորդէ յառաջանն մարդկային կատարելութեան:

Կ'ուզեն խնայել կեանքին, խնայէ՛ ժամանակին. զի կեանք կ'արապդրին ի ժամանակէն: Այն որ չուայ է իւր ժամանակին, չուայ է կեանաց:

Աղէկ է դատելու տուն հասկնալ իւրնդրոյն էական կէտը, եւ յետ այնորիկ իջանել յասպարէզ դատման, որ չըլլայ թէ, մինչ կ'ուզեն զայս դատել, դատիս յայլոց:

Հնազանդէ քան զքեզ երկցագունից, եթէ կ'ուզեն հնազանդեցնել զիւրքապոյն: Մեծարէ՛ զայլ, եւ մեծարիս յայլոց:

Գ. Յ. ՄԱԼԼԱՐԵԱՆ

Մարտեան, նոյ. 9, 1883

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

«Մինչեւ ժամանակ ի ձեռք է, գործեցուց զբարի» կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ, եւ առաքելական այս պատուէրէն կ'ուսանինք, նախ, թէ այս աշխարհս պատեհութեան աշխարհ է ամենուն բարիք ընելու, քանզի ժամանակն աշխարհիս վրայ է, ուր գիշեր ցորեկ կ'ըլլայ, իսկ անգին յաւիտեանականութիւն, եւ մեր ժամանակին չափն ալ մեր կենաց ընթացքն է: Որչափ կարճ են մեր օրերն: Ահա այս կարճ միջոցն տարի մ'ալ անցաւ դնաց, բայց ինչպէս անցուցինք տարուան մը պատեհութիւնը: Ով մարդ, այս աշխարհս ունայնութեան տեղ չէ, ոչ ալ շարութեան: Բարիք ընելու համար եկած ես աշխարհ, ծնար ու կ'ապրիմ, ժամանակ ու պատեհութիւն է քեզ բարիք ընելու: Քեզ ստեղծող Տէրն ատար համար կ'ապրեցունէ քեզ, ուրեմն ինչ ծառայութիւն ըրիր Աստուծոյ եւ ինչ բարիք ամենուն: Կը պատմուի թէ Տրոսոս կայսր ամէն երեկոյ ընթերցաց ատեն ցորեկուն ըրածները կը յիշէր, եւ եթէ գտնէր օր մը որ բարիք ըրած չըլլար, «Այս օրս կորուսի» կ'ըսէր հաւաքանօք իւր բարեկամներուն: Արդ, եթէ հեթանոս կայսր մի այսչափ ցաւ կը յայտնէ պարագայ անցուցած օրուան վրայ, լուսոյ որդիք որչափ առաւել ցաւելու են իրենց պարագայ անցուցած ժամերուն վերայ, եւ որքան ջանաւ եւ որ օգտակար անցունեն միշտ իրենց անգին ժամանակը: Երկրորդ, բարիք ընելու պատեհութեան

թիւն է ներկայ ժամանակը, քանզի ոչ եւս կրնանք ձեռք ձգել ժամանակը որ կ'անցնի: Գնացուի ալ նորէն աշխարհ չըգար որ սխալներն չտէ կամ պակասը չմնցնէ: Անգին հատուցում կայ միայն, զի «Իրենց գործքերն իրենց ետեւէն կ'երթան,» իւրաքանչիւրն ըստ իւր գործոց հատուցում ընդունելու: Ո՞ր մեռեալ ետ դարձաւ. ո՞վ երբէք տեսնուեցաւ որ յետ մահուան իւր անհոգութեան սարսափելի հետեւանքը տեսնելով կրկին աշխարհ եկաւ որ զգաստ կեանք մ'անցունէ: Ով մահկանացու, ներկայ կեանքէ միայն ամենալաւ պատեհութիւնդ որ բարի անձ մը ըլլալով քու Աստուծոյդ սիրելի ըլլաս: Ներկայ ժամանակը է միայն միջոց, յորում կրնաս ամենալաւ պատրաստութիւնդ ընել երկնից համար: Ո՞րչափ մեծ անհոգութիւն է ուրեմն ունայնութեան մէջ սահեցունել այդ անգին պատեհութիւնը: Վաճառական մը կը փախցունէ՞ առուտուրին յաջողութեան ժամանակը. ժիր մշակը որչափ ուշադիր է եղանակաց յարմար պատեհութեանը. ձկնորսը ինչպէս կը դիտեն ձկանց յորդըւն ժամանակն ու տեղը, եւ նաւավարն ո՞րչափ կը նկատէ հողմոց նպատատրութիւնը: Սոքա եթէ վրիպին, կրնան դարձեալ ձեռք բերել պատեհութիւնը զոր կորուսին, այսու ամենայնիւ ո՞րքան ուշադիր են իրենց ձեռքն եղած պատեհութեանը: Իսկ դու, որ ներկայ պատեհութիւնդ ձեռքէդ հանելէ ետքն ալ եւս չես կրնար ձեռք ձգել զայն, ո՞րքան աւելի ուշադրութիւն պարտիս ունենալ:

Երրորդ, աւելի կը սղէ մեր ժամանակն, երբ խորհինք թէ քիչ մը կեանք ունինք, այն ալ ստույգ չէ: Գոնէ ցնոր ծերութիւն հասնէինք ապահով բայց ոչ. մեր կենաց Տէրն երբ ուզէ, կ'առնէ զայն: Զգիտենք երբ կու գայ Տանուտէրը: Գիտէին այն զրօսանքի գացող բազմութիւնք թէ իրենց կառաչուն երկաթուղին սահնակով յանկարծ պիտի փոխուէին աշխարհս: Գիտէին այն մեծ վեհապետը Բուսիոյ եւ Միացեալ Նահանգաց թէ յանկարծ կալ ժամու մահացու հարուածներ պիտի ընդունէին: Վա՛յ ուրեմն իւր ձեռքն եղած պատեհութիւնն ի զուր կորուսանողին, վայն անհոգ ու անպարտապատ գտնուողին: Դատաւարտելոց մէջ ո՞րքան անմահ հոգիք կ'ուզան հիմա թէ ինչպէս յիմարաբար կորուսին ապաշխարութեան եւ Աստուծոյ ծառայութեան թանկագին ժամանակը:

«Աւա՛ղ,» գոչեց կիրակի օր մը պարահանդէսէն հիւսնդ տուն բերուած աշխարհաւոր եւ պճնասէր օրիորդ մը, «ես վաղուան ձգեցի ապաշխարել ու Աստուծոյ ծառայել, բայց վերջին գիշերս է եղեր. կորուսի իմ անգին պատեհութիւնս»:

Եթէ հնար ըլլար կորուսեցնելու դառնալ այսու պայմանաւ որ բերաւար տարիներ Աստուծոյ ծառայելով պիտի անցունեն ամենայն անձնուրաց համբերութեամբ, ո՞րքան մեծ ուրախութեամբ յանձն կ'առնուին, բայց ո՞ր պիտի գտնեն այդ չընարը:

Ով աշխարհի վրայ ապրողք, աղէկ չէ որ հիմա գիտնաք ու յարգէք ձեր ժամանակն ու կեանքը, եւ գործածէք միայն ի բարին վասն Աստուծոյ:

Երանի՛ թէ բոլոր Բրիտանացիք եւ համայն բնակիչք երկրի նոր տարուոյս առթիւ զմիմեանս շնորհատրելու ժամանակ հետեւեալ տողերն մտադրութեամբ կարդային:

Դիւրին է ըսել, «Շնորհաւոր նոր տարի եւ բարի կաղանդ.» Մեծագոյն բանն է մէկի թօթափել աւանդ չար աղանդ. եւ Տէրոջ միայն լաւ ծառայելու ունենալ տաղանդ.

Ձի ուր աշխարհի լոկ կը ծառայեն, է կոյրն եւ կաղանդ:

ԱՌԱՔԵԼ Ե. ԱՐԱՅԱՆՍԵԱՆ

Օվաճըք

ԳՍԱԳԱՅԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դեկ. 20 ըստ Յուն. 1883, եւ յուն. 1 ըստ Լուս., 1884

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԲՈՒՄԵՆԻ

Արեւելեան Բումբէլի ընդհանուր ժողովոյ հինգերորդ շրջանը փակեցաւ դեկ. 10/22ին, եւ այս առթիւ Ալէքս. Գրիգորի տեսնաբանութիւն մ'ընելով ընդհանուր լուծութիւն յայտնեց ինչ ինչ օրինաց համար որ ժողովոյ նոյն շրջանին մէջ ընդունուեցան, եւ յայտարարեց թէ՛ պիտի փութայ վեհ. Սուլթանին վաւերացման եւ թարիւղ այն օրէնքները:

Արեւելեան Բումբէլի ընդհանուր ժողովը փափաքելով որ նահանգը կարենայ իւր ծախքերը հոգալ առանց բաց ունենալու, այս վերջին շրջանի ատեն պահանջեց պաշտօններու եւ պաշտօնատարներու թիւը, նաեւ նուազեցուց մնացեալ պաշտօնատարներէն ոմանց ամսականները: Ալէքս. Գրիգոր փաշա վախ յայտնեց որ մի գուցէ նահանգին վարչութիւնը վնասուի այսպէս պաշտօնատարաց թիւն եւ ամսականներն նուազեցնելով, բայց յայտարարեց թէ՛ հաւատարմութեամբ ի գործ պիտի դնէ ժողովոյ որոշումները, յուսալով որ յաւանքով տարւոյ փորձառութիւնը պիտի ցուցնէ ժողովոյ թէ՛ որն է լաւագոյնը: Սակայն ժողովը պարտի բռնել ծախքը զոր ժողովը պարտի բռնել ծախքը մասին: Դաւանքը նուազեցուցնել, կ'ըսէ, չկրնար ըստ ինքեան բերել յաջողութիւն եւ բարգաւաճումն, վասն զի երկրի մը բարգաւաճումը կախումն ունի բերքերու աւելումէ, եւ բերքերու աւելումը կախումն ունի դրամագլխոյ աւելումէ: Եւ որպէս զի օտար դրամագլխոյ Արեւելեան Բումբէլի մոնէթըն ճամբայ բացուէր, Ալէքս. Գրիգոր փաշա արտօնութիւն խնդրած էր ընդհանուր ժողովէն հաստատել դրամանշան մը, որ կարենար փոխ դրամ տալ երկրագործաց դրամ առնելով անոնց հողերը, բայց ընդհանուր ժողովը պատճառաւ մը այս մասին նպատակաւ որոշում չտուաւ իւր վերջին շրջանին մէջ:

Վերջապէս, Ալէքս. Գրիգոր փաշա յայտնելով թէ՛ ընդհանուր ժողովն ի սրտէ պիտի գործակցի իրեն բարեօրէն նահանգին վարչութիւնն եւ աւելցնելու ընդհանուր բարօրութիւնը, կը խոստանայ ի գործ դնել բոլոր իւր ջանքերը սրահներու խնդրէն նահանգին իրաւունքներն, եւ միանգամայն կատարելու ամէն պարտականութիւններն որ անբաժանելի են այն իրաւունքներէն:

Մեծ եպարքոսը մեծ տէրութեանց դեմագոյններուն ուղարկութիւնը հրաւիրած է սա կէտին վրայ թէ՛ Ալէքս. Գրիգոր փաշայ պաշտօնավարութեան հնգամեայ պայմանագրով լրանալու վրայ է: Կ'ըսուի թէ՛ Բ. Գրեգոր Արեւելեան Բումբէլի կուսակալութեան համար չորս ընտրելի պիտի առաջարկէ, եւ թէ՛ այս ընտրելիներէն երկուքն են Գարաթոտորի փաշա եւ Րիւստէմ փաշա:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Պուլկարիոյ իշխանին հրամանաւ Դուռնովայի սահմանադրութիւնն անմիջապէս ի գործ պիտի դրուի: Իշխանը կը փափաքէր որ սահմանադրութիւնը վերաքննելու եւ բարեփոխելու խնդիրն եւնթարիւղէր նոր սահմանադիր ժողովոյ մը, բայց ազգային ժողովոյ անգամայն խնդրեց սահմանադրութիւնը փոփոխելու խնդիրը յետաձգուած է մինչեւ երեք տարի: Կը յուսուցուի թէ՛ հիմա Պուլկարիոյ մէջ բոլոր կուսակցութիւնը աղէկ մը պիտի փորձեն սահմանադրութիւնն ինչպէս որ է:

Դեկ. 14/26 թուականաւ Բէրսպուրկէն զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՛ զօրապետ Գանդապուղէն իշխանը Պուլկարիոյ պատերազմական գործոց պաշտօնեայ կարգուած է:

Յայտնի չէ դեռ թէ՛ այս պատերազմական պաշտօնեայ Ռուսիոյ կայսեր կողմէն կարգուած եւ Պուլկարիոյ իշխանէն ընդունուած է, կամ իշխանէն կարգուած եւ կայսեր կողմէն հաստատուած է:

Սոփիայէն զարնուած հեռագրի մը նախելով իբրեւ հեռագիր այն վիճուորական պայմանագրութեան որ անցեալները կնքուեցաւ Ռուսիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, տեղ, կը խորհուի Պուլկարիոյն բանակին տարեկան ծախքն ինչպէս 51,000,000 ֆրանքի:

ԳՍԱԳԱՅԱՆ

Սոնդէլի բերդին առման առթիւ առաջին կարգի Լէֆէնի պատուանշան տրուած է ծովապետ Գուրալի, որ Աննամի մէջ եւ մերձակայ ջուրերը գտնուած Գաղիական ցամաքային եւ ծովային զօրաց հրամանատարն է:

Բարիկէն նշանաւոր թերթերէն մին կ'ըսէ թէ՛ Սոնդէլի բերդին առմամբ չեն վերջանար սլաւոնադակն գործողութիւնը Աննամի մէջ, վասն զի Գաղիոյ կառավարութիւնը կանխապէս որոշած էր գրաւել նաեւ զՆոնի Հօա եւ Պագինի: Նոյնպէս եւ կը կարծուի թէ՛ Չինական զօրքն որ էին ի Սոնդէլ, ապաստանած են ի Պագինի, եւ թէ՛ Չինու կառավարութիւնը մտադիր է իւր բոլոր ջանքերն ի գործ դնել Պագինի մէջ կեցուցնել Գաղիացոց յառաջադրութիւնը:

Անցեալ շաբաթ մասնաւոր լուր չառնուեցաւ Գաղիոյ եւ Չինու յարաբերութեանց վրայ, բայց ի Պէրլինէ զարնուած հեռագրէ մը, որ կ'ըսէ թէ՛ Եւրոպական տէրութիւններէն մին առաջարկած է որ մեծ տէրութեանց ներկայացուցիչներէն բաղկացեալ իրաւախօսութեան ատենա մը գումարի ի ձիններու Գաղիոյ եւ Չինու մէջտեղ ծագած դժուարութիւնը կարգադրուի համար:

Այն գործն որուն ձեռք զարկած է Գաղիա Աննամի եւ Թոնքինի մէջ՝ օր ըստ օրէ աւելի ծանր կ'ընթացի: Սա խորհուրդները թէ՛ ապստամբութիւն ծագած է Աննամի մայրաքաղաքին, Հիւէի, մէջ, եւ թէ՛ Գաղիացոց հակառակ կուսակցութիւնը սպաննած է թագաւորը, կը ցուցնէ թէ՛ Գաղիա իւր իշխանութիւնը պահպանելու համար նոյն իսկ Աննամի մէջ՝ մեծ զօրութիւն մը պահելու է հոն: Եւ եթէ Գաղիոյ կառավարութիւնն որոշած է իւր իշխանութիւնը հաստատել նաեւ Թոնքինի մէջ, հաշիւ կ'ըլլայ թէ՛ այն երկիրը նուաճելու համար պէտք ունի առ նուազ 25,000 հոգիէ բաղկացեալ բանակի մը, եւ պարտի ծախք ընել առ նուազ 100,000,000 ֆրանք:

Գանդունի Գաղիական հիւսպատոսը հարկադրուած է իւր անձին պաշտպանութեան համար մասնաւոր պահապաններ ուղի Չինացի կառավարչէն, եւ կառավարչէն ի պատասխան այս խնդրոյն խոստացած է պաշտպանել հիւսպատոսը: Չինու ջուրերը գտնուած Անգլիական նաւատորմի գործելու վիճակի մէջ գրուած է:

Չինացիք Գանդունի մէջ հաստատած են զինարար մը ուր նորաձեւ հրացան, թնդանօթ եւ ուրիշ զէնքեր կը շինուին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն ի ցոյց իւր մեծ վստահութեան զոր ունի մեծ եպարքոսին եւ միւս պաշտօնէից վրայ, մեծ եպարքոսին ամսական աւելցուցած է 25,000 դահեկանէ 40,000 դահեկանի, եւ միւս պաշտօնէից իւրաքանչիւրին ամսական աւելցուցած է 20,000 դահեկանէ 30,000 դահեկանի, նոյնպէս եւ մեծ եպարքոսի խորհրդականին եւ արտաքին գործոց պաշտօնէին խորհրդականին ամսականներուն վրայ աւելցուցած է 2,500 ալան դահեկան:

Վեհ. Սուլթանն իմթիպաղի պատուանշանին ոսկեղէն մրտալը շնորհած է կայսերական թիկնապաշտ Լուսրէթ փաշայ, մաքսատանց տեսուչ Էմիտ Էֆէնիի եւ անոր խորհրդական Պէրքամ Էֆէնիի, եւ նոյն պատուանշանին արծաթեայ միտալը շնորհած է թղթատարութեանց եւ հեռագրաց տեսուչ Իլլիթ Էֆէնիի:

Պաշտօնէից ժողովը շրջաբերական թուղթ մը զրկելով Օսմանեան դեսպանաց բացառութիւններ տուած է այն զիրքին վրայ զոր Բ. Գրեգոր բռնած է Յունաց պատրիարքին եւ ժողովրդեան նկատմամբ:

Արտաքին գործոց պաշտօնեայն դեկ. 4/16 թուականաւ առ դեսպան ուղղեալ շրջաբերական մը կը խնդրէ դեսպաններէն որ իրենց տէրութեանց հպատակներուն մէկ մէկ ցանկը պատրաստեն որպէս զի ստուգելու հասկցուի թէ՛ թուրքի գտնուող օտարականք որ ազգաց կը վերաբերին:

Կայսերական պալատան քարտուղարներէն Քեամիլ Էֆէնիի Պալքէտիլ զրկուած է յիշեալ նահանգին մէջ հաստատուած գաղթականաց վիճակը քննելու համար: Քեամիլ Էֆէնիի տեղեկաւ Էֆէնիի:

Լու համար: Քեամիլ Էֆէնիի տեղեկաւ գիրք պիտի մատուցուի ուղղակի Վեհ. Սուլթանին:

Սուլթանը Էֆէնի. 11/25ին Դաւաթիոյ հրդեհին պատճառաւ կորսուած անձանց թիւն է 23, այսինքն 22 տղայք եւ վարժուհի մը: Անցեալ շաբաթ շատ բան գրուեցաւ այս ողբալի արկածին վրայ: Բերայի ջրհանկիրաց գունդը, որ է ընդ վերատեսչութեամբ Չէշէնի փաշայի շատ կը գովուի, բայց այս գնդին օգտակարութիւնը մեծապէս կը նշուուի երկու բանի պատճառաւ: Նախ, հրդեհին լուրը ջրհանկիրաց կը հաղորդուի թնդանօթի ձայնով կամ հրդեհի աշտարակաց պահապաններուն միջոցաւ միայն, մինչ հարկ էր որ հեռագրական հաղորդակցութիւն ըլլար ամէն ոստիկանական կեդրոնի եւ ջրհանկիրաց կեդրոնին մէջ: Եւ իսկ Դաւաթիոյ հրդեհին ատեն եթէ այսպիսի մի հաղորդակցութիւն ըլլար, ջրհանկիրաց գունդը կրնար հրդեհի տեղը հասնել տան եւ հինգ վայրկեանէ տեղի կանուխ, եւ այսպէս թերեւս կարելի կ'ըլլար ազատել խեղճ տղայքը: Երկրորդ, թնդանօթի ջրհանկիրաց գնդին ձեռքը գտնուած գործիները հինցած եւ մաշած են, եւ մեծ պէտք կայ նոր գործիներու: Եթէ այս երկու պէտքերը հոգացուին, Բերայի ջրհանկիրաց գնդին օգտակարութիւնը պիտի ըլլայ շատ մեծ:

Ըստ պայմանագրութեան որ կ'ընթուած է Օսմանեան կառավարութեան եւ Հելլենական կառավարութեան մէջ, տեղ, Թեաղիա բնակող բոլոր Մահմետականաց թոյլ պիտի տրուի մինչեւ 1884, օգոստ. 1 ընտրել թէ՛ պիտի գաղթեն, կամ Թեաղիա մնալով Յունաստանի հպատակ պիտի ըլլան: Լարիսա հրատարակեալ Յունարէն թերթ մը կը խորհի թէ՛ մինչեւ յառաջիկայ օգոստոս ոչ մի Օսմանցի Մահմետական պիտի մնայ ի Թեաղիա Յունաստանի հպատակ ըլլալու: Յունաստանի կառավարութիւնը կը ջանայ համոզել Օսմանցիներն որ մնան ի Թեաղիա, բայց անոր ջանքերն սպառելու կը մնան: Մէկ կողմէն Մահմետականք չեն ուզեր իբրեւ զինուոր ծառայել Յունաստանի բանակին մէջ, եւ միւս կողմէն Ալպանիացի պէյերն ի գաղտ կը քաջալերեն Օսմանցիները գաղթել, որպէս զի աժան գնով առնուն անոնց հողերը: Սակայն Ալպանիացիք, թէ՛ եւ Մահմետական են, կ'ընտրեն համբերել որեւիցէ նեղութեան որ կրնայ պատահիլ անոնց քան թողել իրենց տուններն եւ իրենց հայրենիքը:

Անգլիոյ կառավարութիւնը մօտեցաւ հրատարակեց թուրքոյ այլեւայլ կողմերէ գտնուած Անգլիական հիւսպատոսաց տեղեկագրերը զորս անոնք մատուցած էին կառավարութեան իրենց գտնուած տեղեկութեան աւելտրական վիճակին վրայ: Կարնոյ հիւսպատոսը կ'ըսէ թէ՛ այն նահանգին առեւտուրն է աւելի դէ՛ վիճակի մէջ քան զոր էր տասը տարի առաջ, եւ ասոր մէկ պատճառը սա է թէ՛ Պարսկաստանի զրկուած վաճառքները հիմա կը զրկուի իր իրաւունքներէն: 1882 տարուոյ մէջ կարին բերուած Անգլիական վաճառաց արժէքն էր 70,000 Անգլիական լիրա, եւ այս վաճառքը հաւասար էր օտար երկրներէ կարին բերուած վաճառաց երկու հինգերորդին: 1882ին 24,000 Անգլիական լիրայի արժողութեամբ բամբակեայ վաճառք բերուեցան ի Կարին Տիգրանակերտէ, Բերայէ, Երզնկայէ եւ Արաքիլիէ, բայց այս վաճառքները գործուած էին Անգլիայէ բերուած մանածով: Քսան տարի առաջ բաւական մեծ քանակութեամբ բամբակեայ վաճառք կը բերուէին Գերմանիայէն, բայց հիմա Անգլիական վաճառք նախաւոր կը համարուին վասն զի են աւելի աժան: 1863ին կարին բերուած Անգլիական վաճառաց ամբողջ արժէքն էր 153,000 Անգլ. լիրա, այսինքն 65,000 լիրա աւելի քան 1882ին բերուած վաճառաց գինն: Այս մեծ նուազման գլխաւոր պատճառն է ժողովրդեան ազգատուութիւնը, որոնք հիմա աժանագոյն բռնելը միայն կրնան գնել:

Դեկ. 12/25ին սաստիկ փոթորիկ տուեց Ստամբուլի ուղիւ քանի մը նաւեր եւ նաւակներ իրենց բեռներով ծովաւեր եւ դած, ինչ նաւաստի խեղդուած եւ ծովեզերք քանի մը չէնքեր կործանուած եւ վնասուած են:

1863ին կարին բերուած Անգլիական վաճառաց ամբողջ արժէքն էր 153,000 Անգլ. լիրա, այսինքն 65,000 լիրա աւելի քան 1882ին բերուած վաճառաց գինն: Այս մեծ նուազման գլխաւոր պատճառն է ժողովրդեան ազգատուութիւնը, որոնք հիմա աժանագոյն բռնելը միայն կրնան գնել:

Դեկ. 12/25ին սաստիկ փոթորիկ տուեց Ստամբուլի ուղիւ քանի մը նաւեր եւ նաւակներ իրենց բեռներով ծովաւեր եւ դած, ինչ նաւաստի խեղդուած եւ ծովեզերք քանի մը չէնքեր կործանուած եւ վնասուած են:

Ա. Ի. ԵՏԱՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը հրաման ըրած է եւրոպիկ պալատան պարտիքին մէջ կառուցանել առանձին չէք մը քաղաքական դիւանատան համար, որ է ընդ տեսչութեամբ գնդապետ Ահմէտ պէյի: Ցունաստանի կառավարութիւնը 1,000 ֆրանք զրկած է Չէշէնի երկրաշարժէն վնասելոց օգնելու համար բացուած վաճառահանգիսին մասնաժողովոյն: Կրեմէի կուսակալը, Ֆոլիատէս փաշա, Կ. պոլիս կանչուած է Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ: Հելլենական հպատակ երկու Յայներ, որ Գաղիա գլուղի հրդեհի տեսնաբանութեան արհեստանոցներով թէ՛ զիւրմար կրակ տուած էին այն չէնքին յորում կը գտնուէին, անցեալ շաբաթ դատուեցան եւ անպարտ արձակուեցան: Բորդուկալի ընդհանուր հիւսպատոսն եւ քանի մը ծովային սպանազորութեան ընկերութեանց Կ. պոլսոյ գործակատարը, Մ. Ժուրտան, քանի մ'օր առաջ ինքզինք սպանեց իբրա, իւր տան մէջ: Մ. Ժուրտան 25 տարիէ հետէ Բերայ կը բնակէր, եւ շատ յարգի անձ մ'էր: Այս անձնասպանութեան պատճառը գիտցուած չէ: Տրապիզոնի իսպէրն էքսքրէս լրագրին գրուած նամակ մը մեծ գովեստով կը խօսի Տրապիզոնի կուսակալ Սըրրի փաշայի վրայ պատմելով թէ՛ անգուլ ջանքը աշխատած է Կիրասոնի եւ Օրտուի ճամբաները շինելու եւ այն կողմերը գտնուած առաքանները բռնելու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գահիրէէն զարնուած հեռագրի մը նայելով Սուլթանին կողմերը Արապ ցեղերն իրենց մէջ կուռի բռնուած են, եւ կ'ըսուի թէ՛ անոնց գլխաւոր ցեղապետը, Տիգրա, սպանուած է: Ինչ որ ալ ըլլայ պատճառը, սա յայտնի է որ Արապք քաջուած են Սուլթանի շրջականներէն, եւ գլուղացիք սկսած են ուռելիք բերել ի Սուլթանի վաճառելու համար:

Գահիրէէն զարնուած ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ նաեւ թէ՛ Տարֆուրի գաւառին մէջ ապստամբութիւն ծագած է Մէհմէթի գէմ:

Յունաստանի ազգային ժողովն անցեալ շաբաթ իւր վստահութիւնը յայտնեց Մ. Դիքիուրիոյ նախագահութեան ներքեւ գտնուած պաշտօնէութեան վրայ 40 քուէից առաւելութեամբ: Ազգային ժողովը հաւանեցաւ նաեւ 170 միլիոն ֆրանքի նոր փոխառութեան պայմանագրութեան: Այս փոխառութեամբ թրք-թաղարմը շրջաբերութեան պիտի վերցուի: Ազգային ժողովն ընդունեց նաեւ Գորախ լիճը ցամաքեցնելու համար կ'ընթուած պայմանագրութիւնը:

Վ. ԵՏԱՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հայոց Պատրիարքարանը յատուկ թագրերով Բ. Գրան հաղորդած է խառն ժողովոյ որոշումն թէ՛ կարելի չէ ընդունել որեւիցէ փոփոխութիւն Հայոց եկեղեցւոյ վաղուց ի վեր վայելած առանձնաշնորհութեան մասին:

Գաղիա պատերազմական տուգանք պիտի պահանջէ Չինէն, եթէ հաստատուի թէ՛ Թոնքինի մէջ կուռղ զօրաց մէջ կան Չինական կանոնաւոր զօրք:

Ռուսիոյ կառավարութիւնն որոշած է նոր երկաթուղիներ շինել Կեդրոնական Սիւրի մէջ: Նոր երկաթուղիք պիտի անցնին խիւլայէ եւ Պուլկարայէ:

Պէրլինէն զարնուած հեռագրի մը նայելով Ռուսիոյ Նիճիլիոյներուն երկու կուսակցութեանց մէջ կարծեաց տարբերութիւնը շատ աւելցած է, եւ Նիճիլիոյներուն մէկ կուսակցութիւնը միւսէն բոլորովին բաժնուած է:

ՍՏԱԿԻ ԳԻՆԵՐԸ

|                  |                                |
|------------------|--------------------------------|
| Դեկ. 19/31, 1883 |                                |
| Գոնտոլիտ         | 9.22   Բուժ. երկ. բաժինը 11.75 |
| Դ.Ու.Մ.Պ.Պ.      | Օսմ. լիրան 100էն               |
| Մէճիտլի          | 108.7   Բուսիոյ բոլ 90.        |
| Թղթարամ          | 1320.   Նարուէն 87.28          |
| Մէճիտլի          | 100.10   Գրիմից 51.20          |
| Պէշլի            | 403.   Անգլ. լիրա 110.2        |
| Ալթըլը           | 105.15   Մանիշ Թղթարամ 9.38    |

Ամերիկայի միութնաբաց ընկերութեան կողմէն իմրագիր չէ. Գ. Կրին

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ

Տղագործութիւն ԱՐՄԵԱՆ Չագագըրար, Յակոբեան խան, Թիւ 13